

УДК 336.221: 631

ЩОДО АГРАРНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

О.І. ГРАБОВЕЦЬКИЙ,

старший викладач ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»,
м. Ніжин, Україна

У статті аналізується та обґрунтовується належність питання правове регулювання якості сільськогосподарської продукції до предмета аграрного права, досліджуються методи її правового регулювання.

***Ключові слова:** якість сільськогосподарської продукції, предмет аграрного права, аграрно-правове регулювання, правового методи регулювання.*

В статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР зазначено, що на сучасному етапі серед основних реальних і потенційних загроз національній безпеці України в економічній сфері є критичний стан з продовольчим забезпеченням населення. Особливо актуальним є питання забезпечення якості сільськогосподарської продукції, яка за переважними її видами відноситься до харчових продуктів або є сировиною для відповідних галузей харчової промисловості. В ринкових умовах господарювання якість сільськогосподарської продукції є важливим чинником економічного розвитку не тільки окремих галузей сільськогосподарського виробництва, а й аграрної сфери в цілому. При цьому суттєвим чинником впливу є забезпечення відповідного правового регулювання даного питання як на теоретичному, так і практичному рівні. Оскільки аграрне право як галузь права перебуває на стадії становлення та розвитку, необхідним є наукове обґрунтування його базових складових, зокрема визначення належності якості сільськогосподарської продукції до предмета аграрного права та встановлення методів її правового регулювання.

На думку О. Погрібного, предмет правового регулювання аграрного права України на сучасному етапі переходу до ринкових аграрних відносин значно розширився і набув нового змісту порівняно з періодом становлення сільськогосподарського (аграрного) права та його функціонування до 90-х років. По-перше, якісно нового змісту набули відносини, які й раніше були предметом аграрного права. Йдеться, насамперед, про земельні відносини щодо земель сільськогосподарського призначення, які є базовими в системі аграрних відносин. Це сталося завдяки ліквідації монополії державної власності на зазначені землі, запровадженню приватної власності на них. По-друге, приватна власність поширилась і на майнові аграрні відносини, що уможливило виникнення нових суб'єктів аграрних відносин, яких раніше взагалі не могло бути - фермерські господарства, сільськогосподарські кооперативи різних видів, особисті селянські господарства, приватні аграрні підприємства, орендні організації тощо. Отже, предмет аграрного права увібрав у себе систему якісно оновлених і цілком нових суспільних відносин. Проте незмінним для їх юридичної природи є те, що об'єктом цих суспільних відносин була й лишається виробнича господарська діяльність на землях сільськогосподарського призначення. Можна лише стверджувати, що поняття та зміст цієї діяльності стали ширшими, вагомішими. Виробнича сільськогосподарська діяльність - це процес землекористування, який породжує єдиний комплекс земельних і трудових відносин. Саме вирощування сільськогосподарських культур як процес праці на землі є першоосновою предмета аграрного права [1, с. 10].

Метою цієї статті є обґрунтування належності якості сільськогосподарської продукції до предмета аграрного права та дослідження методів її правового регулювання.

Розглядаючи належність якості сільськогосподарської продукції до предмета аграрного права, слід зазначити, що правовідносини які існують у цій сфері, є органічною складовою загальної системи відносин щодо виробництва сільськогосподарської продукції. Адже саме якість виробленої

продукції визначає більшість потенційних можливостей її подальшого руху на ринку. При цьому наявність масиву однорідних правовідносин щодо якості сільськогосподарської продукції забезпечує можливість правового регулювання її на всіх технологічних стадіях виробництва, транспортування, зберігання та реалізації сільськогосподарської продукції, а також враховує інтереси безпосередніх споживачів продукції. Разом із тим специфічність технологічних циклів одержання сільськогосподарської продукції та забезпечення її якості потребують застосування саме аграрних правовідносин, які формуються на основі специфіки їх завдань і предмета діяльності та складаються у сфері виробництва продуктів харчування, продовольства і сировини рослинного та тваринного походження, переробки і реалізації останньої суб'єктами аграрної підприємницької діяльності.

На думку В. Уркевича, аграрним відносинам, що є предметом аграрного права, притаманні специфічні суб'єкти, до яких, окрім осіб, які ведуть особисті селянські господарства, і сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, також належать структурні підрозділи сільськогосподарських підприємств. Виокремлюють аграрні правовідносини серед інших також їх особливі об'єкти, щодо яких вони складаються (землі сільськогосподарського призначення, сільськогосподарська продукція, засоби виробництва, сільськогосподарські тварини, земельні та майнові частки чи паї"). При цьому особливість суб'єктів та об'єктів зумовлює специфіку аграрних суспільних відносин, які, у свою чергу, завдяки їх урегулюванню нормами аграрного права, набувають форми саме аграрних правовідносин і становлять предмет самостійної галузі права [2, с. 27-28]. Загалом аграрним правовідносинам притаманний певний суб'єктний склад, наділений спеціальною правосуб'єктністю, а також об'єктний склад, тобто засоби виробництва продуктів харчування, сировини та продовольства рослинного і тваринного походження [3, с. 12].

Отже, забезпечення нормативно встановленого рівня якості сільськогосподарської продукції передбачає формування однорідного масиву аграрних правовідносин, що складаються в процесі виробництва й обігу сільськогосподарської продукції, у тому числі при забезпеченні відповідного рівня якості ґрунту, технологічних вимог до ведення галузі рослинництва та тваринництва, первинної переробки, дотримання умов зберігання тощо.

Таким чином, характером виробничо-господарської та соціально-економічної діяльності, особливістю соціально-побутових умов існування аграрних товаровиробників визначається своєрідність предмета аграрного права як галузі права. Разом із тим аграрне право України як галузь права, що перебуває в стадії становлення та формування, регулює комплекс пов'язаних між собою виробничо-господарських, земельних, майнових, трудових, організаційно-управлінських відносин, які складаються у процесі виробництва і переробки сільськогосподарської продукції в аграрному секторі між сільськогосподарськими підприємствами й об'єднаннями, фермерськими та підсобними господарствами, Іншими виробниками незалежно від форм власності, а також між ними і працівниками цих господарств [4, с. 8-9].

Належність якості сільськогосподарської продукції до предмета аграрного права передбачає також наявність відповідного методу її правового регулювання. У загальній теорії держави та права під методом правового регулювання розуміють закріплені в нормах права прийоми, засоби способи впливу на поведінку суб'єктів права, установ у відповідних суспільних відносинах. При цьому стосовно тих чи інших суспільних відносин, що виникають в умовах сільськогосподарського виробництва, застосовується і метод їх правового регулювання. Загалом аграрному праву притаманні три основних методи правового регулювання: дозвіл, припис, заборона, які

знаходять своє вираження в диспозитивних та імперативних прийомах регулювання з урахуванням специфіки аграрних відносин [4, с. 9-10].

Слід зазначити, що аграрне право як комплексна галузь, що увібрала в себе різні суспільні відносини, об'єднані характером сільськогосподарської виробничої діяльності під час використання земель сільськогосподарського призначення, не може мати якогось одного способу та засобу правового впливу на сферу своїх різноманітних відносин, тобто одного й єдиного метою правового регулювання. Має йтися про наявність в аграрному праві елементів методів : галузей права, певні складові яких у спеціалізованій формі ввійшли до змісту цієї комплексної галузі права. Але при цьому істотними є профілююче місце та значення аграрно-земельних відносин у системі аграрного права [1, с. 12].

Визначення методів правового регулювання суспільних відносин, що існують у процесі функціонування агропромислового комплексу має як теоретичне, так і практичне значення. Теоретичне полягає в тому, що встановлення таких методів та їх функціонування забезпечують наукову обґрунтованість аграрного права як галузі права. Практичне значення виявлення цих методів сприятиме встановленню стану і ступеня їх дієвості в досягненні завдань аграрного права, в додержанні його принципів, у визначенні того наскільки ці методи є ефективними, виправдовують себе у правозастосовчій практиці в системі аграрного виробництва. Методи правої регулювання, що застосовуються в практиці правового забезпечення суспільних аграрно-правових відносин, містяться в законах та Інших І нормативно-правових актах, що є джерелом аграрного права. Це правило не виключає використання в аграрних правовідносинах правових методів, властивих іншим галузям права, у випадках однорідності та спорідненості суспільних відносин [3 с. 19-20].

Отже, предмет правового регулювання аграрного права України на сучасному етапі розвитку ринкових аграрних відносин значно розширився і набув нового змісту, зокрема, щодо підвищення технологічних можливостей одержання сільськогосподарської продукції та, відповідно, необхідності забезпечення встановленого рівня її якості. Адже саме якість продукції є базовим фактором ефективності такого виробництва [7, с.39].

Належність якості сільськогосподарської продукції до предмета аграрного права визначається наявністю сукупності аграрних правовідносин, що формуються в процесі здійснення суб'єктами аграрного виробництва діяльності щодо виробництва та формування якості сільськогосподарської продукції, показники якої врегульовані нормами аграрного й інших галузей права.

Література

1. Аграрне право України / За ред. О.О. Погрібного. – К, 2004. – 448 с.
2. Уркевич В.Ю. Аграрні правовідносини в Україні: автореф. дис. д-ра юрид. наук – Х., 2007. – 39 с.

3. Аграрне право України/ В.З. Янчук, В.І.Андрейцев, С.Ф. Василюк та ін.; За ред. В.З. Янчука. – К., 2000. – 720 с.
4. Аграрне право України / В.М. Гайворонський, В.П.Жушман. В.М. Корнієнко та ін.; За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – Х., 2003. – 240 с.
5. Чабаненко М.М. Методи правового регулювання аграрних відносин: автореф. дис. канд. юрид. наук. – К 2006. – 20 с.
6. Адміністративне право України: Академічний курс. У 2 т. – К, 2004. – Т. 1. – 584 с.
7. Бугера С.І. Якість сільськогосподарської продукції та предмет аграрного права // Простір і час сучасної науки: Матеріали 5-ї всеукр. наук. – практик. інтернет-конф., 23-25 травня 2009 р. – К., 2009. – Ч. 2. – 60 с.

Относительно аграрно-правового регулирования качества сельскохозяйственной продукции

Грабовецкий А.И.

В статье анализируется и обосновывается принадлежность вопроса правового регулирования качества сельскохозяйственной продукции к предмету аграрного права, исследуются методы ее правового регулирования.

Ключевые слова: *качество сельскохозяйственной продукции, предмет аграрного права, аграрно-правовое регулирование, правового методы регулирования.*

Relatively agrarian-legal adjusting of quality of agricultural produce **Hrabovetsky O.I.**

In the article, belonging of question is analyzed and grounded legal adjusting of quality of agricultural produce to the article of agrarian right, the methods of her are investigated legal adjusting.

Keywords: *quality of agricultural produce, article of agrarian right, agrarian-legal adjusting, legal adjusting methods.*